

רמב"ן (יח) ויתן אל משה וגו', אין מוקדם ומאוחר בתורה³⁶. מעשה רש"י העגל קודם לציורי מלאכת המשכן ימים רבים היה⁶⁷, שהרי בי"ז בתמוז נשתברו הלוחות, וביום הכפורים נתרצה הקב"ה לישראל, ולמחרת התחילו בנדבת המשכן והוקם באחד בניסן. פפלתו, "ככלתו" כתיב חסר, שנמסרה לו תורה במתנה⁶⁸ ככלה לחתן⁶⁹, שלא היה יכול ללמוד כולה בזמן מועט כזה. דבר אחר⁷⁰ מה כלה מתקשטת בכ"ד קשוטין, הן האמורים בספר ישעיה⁷¹, אף תלמיד חכם צריך להיות בקי בכ"ד ספרים. לדבר אתו, החקים והמשפטים שבאלה המשפטים. לדבר אתו, מלמד שהיה משה שומע. מפי הגבורה וחזרין ושונין את ההלכה שניהם יחד⁷². לחת, לחת כתיב שהיו שתיהן שוות⁷².

הקצנה אסר שמו

השלים הכתוב ספר בראשית שהוא ספר היצירה בחרוש העולם ויצירת כל נוצר, ובמקרי האבות כולם שהם כענין יצירה לזרעם¹, מפני שכל מקריהם ציורי דברים לרמוז להודיע כל העתיד לכא להם, ואחרי שהשלים היצירה התחיל ספר אחר בענין המעשה הבא מן הרמזים ההם, ונתיחד ספר ואלה שמות בענין הגלות הראשון הנגזר בפירוש² ובגאולה ממנו, ולכן חזר והתחיל בשמות יורדי מצרים ומספרם אף על פי שכבר נכתב זה³ בעבור כי ירידתם שם הוא ראשית הגלות כי מאז הוחל, והנה הגלות איננו נשלם עד יום שובם אל מקומם ואל מעלת אבותם ישובו, וכשיצאו ממצרים אף על פי שיצאו מבית עבדים עדיין יחשבו גולים כי היו בארץ לא להם⁴ נבוכים במדבר⁵, וכשכאו אל הר סיני ועשו המשכן ושב הקדוש ברוך הוא והשרה שכנתו ביניהם או שבו אל מעלת אבותם שהיה סוד אלוה עלי אהליהם⁶, והם הם המרכבה⁷ ואז נחשבו גאולים, ולכן נשלם הספר הזה בהשלימו ענין המשכן ובהיות כבוד ה' מלא אותו תמיד⁸.

רמב"ן א"כ בע"כ

כ"כ (א) והאלהים נסה את אברהם. ענין הנסיון³ הוא לדעת⁴ בעבור היות מעשה האדם רשות מוחלטת בידו. אם ירצה יעשה ואם לא ירצה לא יעשה יקרא נסיון מצד המנוסה, אבל המנסה יתברך יצוה בו להוציא הדבר מן הכח אל הפועל⁵, להיות לו

שכר מעשה טוב לא שכר לב טוב בלבד. ודע⁶ כי השם צדיק יבחן, כשהוא יודע בצדיק שיעשה רצונו וחפץ להצדיקו יצוה אותו בנסיון ולא יבחן את הרשעים אשר לא ישמעו. והנה כל הנסיונות שכתורה לטובת המנוסה⁷.

מחייב להאמין בקרמות. 2 שחרגם: וצלי. 3 שקשה ליחסו לאל ית. שהוא חוקר לב ומכין כליות ויודע כי אברהם יעשה מצותו. 4 ע"י מו"ג, כו. 5 כ"ה בספר הכוזרי ה, כ.

רמב"ן א"כ בע"כ

(ב) קח נא, אין "נא" אלא לשון בקשה. אמר לו: כבקשה ממך עמוד לי בזה הנסיון, שלא יאמר: הראשונות לא היה בהן ממש?

רמב"ן יט (ב) אל כל עדת בני ישראל, כבר אמרו רבותינו שהפרשה הזו נאמרה בהקהל מפני שרוב גופי תורה תלויין בה. וזה טעם אל כל עדת בני ישראל. אבל הזכרה² כאן בתורת הכהנים מפני שידבר בה על קרבן התודה³, ומפני שיזכיר בה המשפט שיצוה לעשות בעושי התועבות הנזכרות והעריות, והתועבות הזכורות בספר הזה מפני הטעם שכתבנו בתחילת הספר⁴. קדושים תהיו, "היו פרושים מן העריות ומן העבירה, שכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה", לשון רש"י. אבל בת"כ ראייתו סתם, פרושים תהיו. וכן שנו שם⁵, והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני (לעיל יא מד), כשם שאני קדוש כך אתם תהיו קדושים, כשם שאני פרוש כך אתם תהיו פרושים. ולפי דעתו אין הפרישות הזו לפרוש מן העריות כדברי הרב, אבל הפרישות היא המזכרת בכל מקום בתלמוד, שבעליה⁶ נקראים פרושים⁹, והענין כי התורה הזהירה בעריות ובמאכלים האסורים והתירה הביאה איש באשתו ואכילת הבשר והיין, א"כ ימצא בעל התאווה מקום להיות שטוף בזימת אשתו או נשיו הרבות, ולהיות בסוכאי יין בזוללי בשר למו¹⁰, וידבר כרצונו בכל הנבלות שלא הוזכר איסור זה בתורה, והנה יהיה נבל ברשות התורה, לפיכך בא הכתוב אחרי שפרט האיסורים שאסר אותם לגמרי, וצוה בדבר כללי שנהיה פרושים מן המותרות, ימעט כמשגל כענין שאמר¹¹ שלא יהיו תלמידי חכמים מצויין אצל נשותיהן כתרגומין, ולא ישמש אלא כפי הצריך בקיום המצוה ממנו, ויקדש עצמו מן היין במיעוטו כמו שקרא הכתוב הנזיר קדוש (במדבר ו ה), ויזכור הרעות הנזכרות ממנו¹² בתורה בנח¹³ ובלוט¹⁴. וכן יפריש עצמו מן הטמאה אע"פ שלא הוזהרו ממנה בתורה, כענין שהזכירו¹⁵ בגדי עם הארץ מדרס¹⁶ לפרושים¹⁷ וכמו שנקרא הנזיר קדוש (שם ח) כשמרו מטומאת המת גם כן, וגם ישמור פיו ולשונו מהתגאל כריבוי האכילה הגסה¹⁸ ומן הדיבור הגמאס, כענין שהזכיר הכתוב וכל פה דובר נבלה (ישעיה ט טז), ויקדש עצמו בזה עד שיגיע לפרישות כמה שאמר על רבי חייא¹⁹ שלא שח שיחה בטלה מימיו, באלו ובכיוצא בהן באה המצוה הזאת הכללית אחרי שפרט כל העבירות שהן אסורות לגמרי עד שיכנס בכלל זאת הצוואה, הנקיות בידיו וגופו, כמו שאמר²⁰ "והתקדשתם", אלו מים ראשונים, "והייתם קדושים", אלו מים אחרונים, "כי קדוש", זה שמן ערב²¹. כי אע"פ שאלו

ועוד אפרש זה בע"כ²⁶. וטעם הכתוב שאמר כי קדוש אני ה' אלהיכם, לומר שאנחנו נזכה לדבקה בו בהיותנו קדושים, והנה זה כענין הדיבור הראשון בעשרת הדברות, וצוה איש אמו ואביו תיראו (פסוק ג), כי שם צוה על הכבוד וכאן

רמב"ן ו (יד) וטעם החטאת שיקריב הנזיר ביום מלאת ימי נזרו לא נחפרש⁶⁴, ועל דרך הפשט כי האיש הזה חוטא נפשו במלאת הנזירות, כי הוא עתה נזיר בקדושתו ועבודת ה', וראוי היה לו שיזיר לעולם ויעמוד כל ימיו נזיר וקדוש לאלהיו, כענין שאמר ואקים מבניכם לנביאים ומבחוריהם לנזירים (עמוס ב יא), השהו אותו הכתוב לנביא, וכדכתיב כל ימי נזרו קדוש הוא לה' (לעיל פסוק ח), והנה הוא צריך כפרה בשובו להטמא בתאוות העולם⁶⁵.

רמב"ן יט (ב) דבר אל כל עדת בני ישראל, מלמד¹ שנאמרה פרשה רש"י זו בהקהל מפני שרוב גופי תורה תלויין בה. קדשים תהיו, הור פרושים מן העריות ומן העבירה², שכל³ מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה: אשה זונה וחללה וגו', אני ה' מקדשכם (להלן כא ז-ח). ולא יחלל זרעו, אני ה' מקדשו (שם טו). קדושים יהיו, אשה זונה וחללה (שם ו-ז).

1 תו"כ פרשת א. א. 2 תו"כ שם: קדושים תהיו, פרושים היו. 3 נזירא רב כר ון.